

У "Злі" почуть дихання Бога!...
Сказати собі самому "Годі",
Це вже початок перемоги, —
Це вже пристанок у негоді,
До перемоги вже дорога!...
Щоб скрізь вбачати тільки Боже,
Потрібні нам любовні сили, —
І тільки Дух Святий поможе,
Як Батько рідний, орлокрилий!...

Частина VI. – Діяльність Митрополита Іларіона. Складається із п'яти пунктів-розділів, а саме:

1. Громадсько-політична діяльність Митрополита Іларіона.
2. Церковна діяльність Митрополита Іларіона.
3. Істотність Православної Віри і її значення для народу.
4. Митрополит Іларіон – оборонець Православної Віри й Церкви.
5. Митрополит Іларіон – Провідник народу і борець за його ідеали.

Частина VII. – Післямова. Складається із п'яти пунктів-розділів, а саме:

1. Особливі прикмети характеру Митрополита Іларіона.
2. Світогляд Митрополита Іларіона.

Характеристикою світогляду Митрополита є поетичні рядки, написані ним напередодні свого 75-річчя.

Найбільше щастя – для Народу
Віддати все своє життя,
Покласти душу за свободу,
Прийняти за нього й розп'яття...

3. Особисте життя Митрополита Іларіона.
4. Опіка Творця Всесвіту над Митрополитом Іларіоном.
5. Признання й подяка Митрополитові Іларіонові за його працю.

Усе життя Митрополита Іларіона (проф. Івана Огієнка) – це повчальний приклад, як потрібно працювати для свого народу навіть у важких і несприятливих умовах.

Анатолій Падалко
м. Житомир

HISTORIA EST MAGISTRA VITAE (ЗА І.ОГІЄНКОМ)

Питання мови, літератури, культури у дослідженні І.Огієнка тісно переплетені з питаннями історичної долі нації. Факти історичної долі української нації осмислюються з погляду перспективного.

Знати історію свого народу треба, щоб навчатися у неї, убезпечувати себе від помилок минулого. Здорова, повноцінна нація має витворити культ не тільки мовно-літературних, але й історико-мистецьких пам'яток як всеукраїнських цінностей, а також – культ минувшини, культ історичної пам'яті: культ Крут, культ Базару, культ Соборності.

Відродження (воскресіння) нації Великий просвітитель пов'язує з індивідуальним воскресінням особистості, розвиток культури духовної – з гармонізованим розвитком культури матеріальної. Тільки за таких умов можна організувати найкращі форми людського життя.

У цій площині спеціальний інтерес викликають висловлювання І.Огієнка, що тут наводяться. Не випадково до наших днів дійшов вислів з давнини: "Historia est magistra vitae".¹

"Отож, коромоли та сварки, роздори та війни не спинялися в Україні. Князі єдналися в гурти, й гурт нападав на гурт, а Українська земля руйнувалася та безсилла. Не стало спокою в Україні, і ніхто не був певен за те, що він мав.

...І ось якраз "Слово про Ігорів похід" і є поема з кінця XII віку, що надзвичайно сильно й правдиво змальовує тодішній удільний безлад в Україні" [1, 15, 17].

"Слово" дійшло до нас тільки в єдиному спискові. Це пам'ятка чисто українського духа, а тому вона знана була й читалася переважно в Україні.

Мова "Слова о полку Ігоревім" – це українська літературна мова кінця XII віку. В істоті своїй вона така сама, як і мова літописна, скажемо, мова Іпатієвого Літопису, але більш народня, живіша. Мова ця складається з оцих чотирьох головних елементів:

1. Мова старослов'янська, чи староболгарська, менше znana в Україні.
2. Мова староукраїнська, цебто літературна й жива для XII-го ВІКУ.
3. Мова місцева українська.
4. Чужомовні впливи.

"Слово о полку Ігоревім" вирізняється своєю величною поетичною красою. Українські вчені М.Максимович (див. т. III його "Сочиненій", Київ, 1880 р.) та Ол.Потебня дуже переконливо й докладно показали, що в нашій народній пісні вповні збереглася та поетична стародавня краса, яку бачимо вже в "Слові". І це робить саму істоту нашої пам'ятки українською" [1, 70].

"Слово о полку Ігоревім" стало "правдивим дзеркалом української державної історії українського життя". На жаль, українці не створили культу "Слова о полку Ігоревім", не пригадали його за татарщини, забули при створенні унії, не згадали й за Хмельниччини, і великий Богдан не заклав своєї столиці в Києві – обрав провінційний Чигирин... А Київ же – серце України, її Єрусалим, її Сіон" [7, 130, 131].

"Гебрійський чи юдейський вплив на стародавню Русь-Україну був завжди немалий і походить з давнього часу. Ще за Чорноморсько-Дунайської доби, десь у VII-IX віках, ми вже чимало стикалися з юдаїстичною культурою" [1, 51].

"Греко-українські стичності розпочалися з найдавнішого часу, ще Чорноморсько-Дунайської доби, й далі ніколи не спинялися, й грецький вплив ішов до нас чи безпосередньо, чи посередньо через південних слов'ян" [1, 52].

¹ ἱστορία δασυ – ὁ εὐδαίμων αἰετοδότης

"Остріг став в кінці справжнім культурним центром, став осередком цілої Волині і в справах культури був першим містом на всю Україну, значно перевищуючи навіть Львів... Увесь той час Остріг був найсвітлішим центром української культури, та його діяльність – це окрема доба в нашій історії" [2, 189].

"Між земляками київськими та галицькими встановлюється тоді найтісніший зв'язок, але – на шкоду соборної України – зв'язок цей на віки розбила братня релігійна боротьба, заведена рукою того третього, що поставив собі за ціль "знищення Руси". І світла незабутня праця цього вченого гуртка київських друкарів так і полишилася "недоспіваною піснею" ідеї соборної України" [2, 284].

"Хмельниччина – наша найбільша школа бою за державство" [9, 5].

"Поділля увесь час було багатою житницею для цілої Польщі, що обома руками брала з нього, але й обома руками нищила його. Віддалене від більш культурних центрів – Києва, Острога і Львова, – Поділля не створило помітного свого власного центру і лежало в темноті цілі віки, віддане на ласку ославленого "cywilizacyjnego posłannictwa" [2, 362].

"Так уже повелося в житті нашому, що про великих людей ми знаємо занадто мало; люди ці за життя свого звичайно не мають загального визнання своїх заслуг і стають "великими" лише по смерті своїй" [2, 71].

"Фізично сильний народ може здолати народа слабшого, але довго панувати над ним не зможе: духовна культура завжди перемагає" [6, 338].

Анотація

Наведені висновки І.Огієнка-дослідника розкривають давню істину: історія – учитель життя.

Given expressions of Ogiyenko – investigator open the ancient truth: "History isa teacher of life".

Література

1. Митрополит Іларіон. Слово про Ігорів похід. Пам'ятка української літератури XII віку – Рівне, 2000.
2. Огієнко І.І. Історія українського друкарства. – К.: Либідь, 1994.
3. Проф. І.Огієнко. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. – К.: Фірма "Довіра", 1992.
4. Огієнко І.І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / Упоряд. Авт.іст. – біограф.нарису та приміри. М.С.Тимошук – К.: Либідь, 1995.
5. Тіменик З. Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) 1882-1972. Життєписно – біографічний нарис – Львів, 1997.
6. Рідна мова. – 1935. – Ч.6.
7. Іларіон Митрополит. Слово про Ігорів похід. Літ. Монографія. Вид. 2-ге, доп. – Вінніпег, вид. Т-во Волинь, 1967 (за монографією Тіменика З., № 5 у списку).
8. Іларіон. Вічність ідеології "Слова"//Слово істини. – 1950.–Ч.12.
9. Іларіон Митрополит. Твори. Наш Бій за Державність. – Вінніпег, 1962. – Т. 3.